

EDEBİYAT:

Tercüme

Tercüme yavaş yavaş hedefini ve ülküsünü kaybederek ticarî alış veriş haline geliyor

Yazan: Halit Fabri Ozansoy

Durgun edebiyat havasında yalnız bir rapordan hiç durmadan bir rüzgâr esiyor. İç bahçeden değil, çok uzak dış bahçelerden kopup gelen bu rüzgâr «tercüme»dir.

Denebilir ki Tanzimatıan bugüne kadar hiç böyle bir tercüme cereyanı (cereyan tam yerinde bir kelime) kaçırmaz ve gönüller şenlenmemiştir!

Ancak, her okuyucu kitlesini memnun edecek çeşitli tercüme türlerinde varına kaç tanesi kaçılabilecek? Bunu düşünürken biraz içimizde bir hüznün, hattâ bir ezinti hissettiğimizi saklayamayız. Bakıyoruz, en yüksek bir garpmüellifin en meşhur bir eseri en acele bir kalemin ucuna takılarak zorla Türkçeye mal edilmek istenilmiş! Müercimin her iki yanında da zâfını elirtecek cümleler daha ilk satırlardan başlıyor. Garph müellif ne demiş, izimki ne anlamış? Böyle tercüme türleri ne yazık ki en çok rastladığımız arasındadır. Nasıl ki son çıkan üçel mecmuası, bunlardan birini, cümlelerinden aldığı zavallı nümunelerle elik deşik etmektedir.

Fakat facia bununla bitmiyor. Garph edebiyatını kültürünü tam mânasile yansıtmak olan tercüme gibi güzel bir hareket -okuyanların bu huûdsuz ragbetle karşılaşınca- yavaş yavaş değeni ve ülküsünü kaybederek adı bir ticaret alışverişi haline geliyor. Böylesi, kirdede yapılan kara borsa muamelesinin en bayagısıdır. Çünkü meselâ, az çok tanınmış bir şair bile, daha bu haftalar içinde Pierre Loti'nin çok meşhur bir eserini 60 sayfalık bir hülâsa haline koyarak ismi altında neşretmekten çekinmedi. Vaktile Ahmet Midhat Efendinin o zamanki lüzumu takdir ederek yapmış olduğu bu hareket bugün nasıl hoş görülebilir? Düşünün bir kere: Kırk yıl önce Hüseyin Cahidin arap harflerile iki yüz şu kadar sayfa tutan aynı roman tercümesi bugün altmış sayfa... Hani buna ne ağlamak, ne de acı acı gülmek kâfi gelir, döğünmek, hattâ saçlarını yola yola haykırmak bile insana en hafif bir isyan gibi geliyor

Bununla beraber, son tercüme eserleri arasında gerçekten değerli olanları da yok denemez. Öyle sanıyoruz ki, bütün bu kasırga geçtikten sonra da ayakta durabilecek olanlar yalnız böyleleridir. İyi amma, kâğıdın bu kadar kıymetli ve pahalı olduğu bir devirde, diğer kötü tercüme türlerinin boluğuna ve bunun kurtlu peynir, yahut acı zeytin yağı satışı gibi sadece okuyanı aldatıcı ve ancak midesi yerine kafasını ve zevkini bozucu bir mahiyet alışına uzun müddet göz yummak kabil midir? Aynı zamanda diyeceksiniz ki, münekkitler neden bu işi ciddiyele kontrol etmiyorlar? Evet, neden sadece iki ayda bir çıkan bir Tercüme mecmuasına bu vazifeyi bırakıyorlar? O mecmua bile bu işe nihayet kaç sayfasını ayırabilir? Hattâ her eseri şu veya bu sebeplerle tenkit masasına yandırabilir mi bakalım? Hani doğrusu ya bu suallerin az çok cevapları yok değildir, yalnız, her şeyden evvel, münekkidin de bu işe sütunlarını ciddiyele ayırabilecek gazete ve mecmualara ihtiyacı şüphesizdir.

Harp haberleri arasında, binlerce, on binlerce insanın katliâm haberleri arasında, birkaç şaheserin kötü mütercimler elinde öldürülmesi, bugün azami bir hüsnüniyetle kaç kişiyi alâkadar edebilir? Sonra, hangi gazete yazı işleri müdürü bu işe uzun sayfalar tahsis etmek cesaretini göze alır? Demek ki, fena tercüme ve insafsız mütercim (hele sadece para kazanmak hirsile hareket etmişse) bu tuttuğu yolda da ha uzun zaman atını koşturmağa imkân bulabilecektir. İşte esas itibarile güzel ve faydalı olan, fakat bu bizdeki son şekli ile tereddide uğrayan tercüme hareketinin gerçekten acınacak, ağlanacak ve hattâ, yukarıda dediğim gibi, döğünülecek tarafı budur.

Zahir Güvemli, geçen gün, bir makalesinde, münekkidelerde bilgiden evvel aranması lâzımgelen ilk şartın ahlâk olduğunu açıkça belirtiyordu. Kötü eseri dost hatırı için öğüneler devam ettikçe, hakiki tenkidin kolay kolay işliyeceğini ben de onun gibi tasdik edenlerdenim. Ama bu derd, bugünün yarattığı bir netice değil, dünün mirasıdır. Süleyman Nazif sağlığında Şahsını sevmediğim adamın eserini de sevmem» diyordu. Şüphesiz ki haksızdı, fakat hiç değilse beşerî bir zaafını gizlememiştir. Bugünkü medihçi yahut zemci bir takım münekkitler ise (genç ve ya yaşlı farkı gözetmeden söylüyorlar) o cesareti gösteremiyorlar. Neticede, esasen telif veya tercüme fena eserlerin kitapçı camekânlarından başlayarak, tefrika halinde en mühim gazete sütunlarına kadar kurulması imkânı hazırlanmış oluyor. Kaleminin az çok otoritesine güvenen bir muharrir elbette henüz edebî bir mürşid arayan okuyucular kitlesini, yani genç okuyucuları tesiri altına alabilir. Bundan tenkid de, münekkid de bir şeref kazanmaz ama, kitabı yahut tefrikayı baştan haylice para kazanabilir. O zaman kütür hayatımız da, böyle, pusulasız

(Devamı 7 nci sayfada)

EDEBİYAT:

TERCÜME

(Baş tarafı 4 üncü sayfada)

bir gemi gibi, kayadan kayaya çarpa çarpa yürür, sonra bu hal, gittikçe fikri bir hastalığı da andırıyor. Hele yukarıdan beri deşmek istediğimiz tercüme yarısında, bu acıklı levha, bütün hâd devrini tamamlamıştır. Günün birinde iyileşecek mi? Kim bilir. Ümid daima iyi şeydir ve Cenap Şahabettinin dediği gibi gönüllerde hiç durmadan öter. Şimdilik tesellimiz yalnız bu tatlı sestir.

Halit Fahri Ozansoy

17.6.944 2000

Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 6 4 0 0 8 2 0 1 0 *